

Klara Uson

HRABROST

Preveo
Igor Marojević

■ Laguna ■

Naslov originala

Clara Usón

VALOR

Copyright © Clara Usón, 2015

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

Knjiga broj 3

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

U sećanje na mog oca

1

– Nišanite dobro u mene, da se ne mučim – traži Fermin Galan vojnicima iz voda. Sveštenik želi da ga izmiri s Gospodom i Galan mu kaže da nije raspoložen da u posljednjem minutu pljune na ideale svog života; traži da bude sahranjen na građanskom groblju. Okreće leđa zidu, staje kraj svog prijatelja, kapetana Garsije Ernandesesa, i odbija maramicu koju mu sveštenik nudi; želi da gleda smrti u oči. Vojnički ukrutivši i ispravivši telo, naređuje streljačkom vodu:

– U stroj! Četiri koraka napred! Napuni! Nišani! – i nastavlja: – Pali! Živela republika!

Smrt Garsije Ernandesesa je trenutna. Fermina Galana ubijali su još dva puta.

Justin Bieber sucks,* kuckala je devojčica na ajfonu kad joj je majka ušla u sobu.

– Tako ti učiš? Daj mi tu andramolju, zapleniću je dok ne završiš obaveze.

Devojčica je prinela spravu grudima da bi je sačuvala kod sebe. Saopštila je da nema obaveza kad se zaključuju ocene. „Satima bubam“, požalila se, „valjda zaslužujem deset minuta odmora.“ Majka je obratila pažnju na udžbenik otvoren na stolu: desnom stranicom dominirao je portret čoveka mekanih crta lica, širokog čela, retke kose, tužnih brčića i ozbiljnog, autoritarnog pogleda. Nosio je vojnu uniformu sa kragnom od astragana; usne su mu bile premazane bojom fuksije.

– Vidim ja koliko ti učiš. Ove tvoje knjige meni niko ne poklanja, ja ih plaćam, a ti ih bojadišeš. Baš da vidimo, reci mi: ko je bio Franko? – rekla je i devojčica ju je zapanjeno osmotrila. – Da, da, Fransisko Franko, gospodin kom si našminkala usta. Zamisli da sam ti profesor, odgovaraj mi lekciju.

– Mi to ne radimo tako – branila se devojčica. – To je pismeni rad, sa pitanjima. Osim toga, na Franka mi dolazi red sledećeg polugodišta.

– Ali znaš li ili ne znaš ko je bio Fransisko Franko?

– A znaš li ti ili ne ko su Galan i Garsija Ernandes?

– Kako bih znala!? Mora da su pevači ili komedijaši, neke od zvezda što te toliko interesuju... Ne gledam ja po čitav dan TV i ekran mobilnog, ja dirinčim, neko mora da radi u ovoj porodici.

* Engl.: Džastin Biber je smorčina. (Prim. prev.)

– Mama...

– Šta je?

– Mogu li da izađem večeras?

– Kako se usuđuješ to da me pitaš? Već sam ti rekla da si kažnjena da ne izlaziš do idućeg meseca. Osim toga, sutra će tačno u devet sati tvoj otac doći po tebe.

Devojčica je protestovala, podsetila majku da je izvukla sedmicu iz poznavanja društva i pet i po iz matematike, da je petak, dan kad uveče izlaze svi živi, da njene drugarice računaju na nju... Majka, Mati Olivan, bila je nepopustljiva. Devojčica ju je osmotrila s mržnjom i primesom prezira. Njena majka nije umela da se našminka, linija uz oko joj se krivila; zbog mnogo boje, nečeg crvenog kao nalepljenog na jagodice, izgleda kao pajac, a usne... bolje ih je i ne pominjati; njena majka nikad nije umela da pogodi ton karmina, očigledno je slaba na vrišteće nijanse. „Moja majka je jadna“, biće prvi tvit koji će devojčica da okači kad ostane sama, bilo ju je sramota da joj majku gledaju po gradu u mini-suknji koja joj ne pristaje i crnoj providnoj bluzi vrlo dubokog dekoltea. Ceo Sagunto ih zna jer njena majka nema osećaj ni za godine ni za stid. A ipak, ona je ta koja će izaći. Život je vrlo nepravedan. „Očekujem da ćeš stvarno da učiš, a ne da, čim izađem, sklopiš knjigu da bi daunludovala klip tog Galana ili kako god da se zove“, bilo je upozorenje kojim se Mati oprostila od svoje ćerke.

Njena majka nije samo jadna nego je i neznalica. Galan i Garsija Ernandes nisu bili pevači ni komedijaši, ali su bili pomalo slavni: pominju ih u njenom udžbeniku iz istorije. Devojčica još ne zna zbog čega, ali će ubrzo otkriti. Zнала je iz dobrog izvora da će među pitanjima na pismenom

biti jedno o njima. Nisu zavredeli više od dva pasusa na sto sedmoj stranici, bez fotografije; nisu se mogli porediti po značaju sa Alfonsom Trinaestim, generalom Primom de Riverom ili tim Fransiskom Frankom, o kom je često slušala iako još nije znala ko je.

A život i jeste nepravedan, devojkica nije grešila, Fermin Galan bio je zgodan, skroz suprotno Primu de Riveri ili Franku, i rizikovao je više nego oni da uđe u istoriju i posle smrti pokupi slavu od nekoliko podebljanih redova sa svojim imenom na stranicama udžbenika. „U Haki ili gde god; gde god da sam, dižem pobunu“, rekao je Fermin Galan i držao reč.

Prijateljica po duši njene majke bila je Florensiya Gomes (poznata kao Flor), koja joj je jednom, kad je Mati došla kod nje u potrazi za savetom, otkrila nešto na šta ova nije obratila pažnju, odsutna kao da se trenutno nalazi samo u sopstvenoj žalosti. „Mati, razumem da si se uspaničila zbog Pakovog odnosa s tom devojkom, on je otac tvoje ćerke... Ali morala bi da znaš da to nema ni najmanje važnosti“, obavestila ju je Flor milozvučnim i sugestivnim glasom, afektiranim otkako je napustila štedionicu, otkrila Svetlost i alternativne terapije i otvorila dućan prirodnih proizvoda iz svojih radionica, u kojem je prodavala sve vrste bilja, masti, magičnog kamenja, magneta, aromatičnih smola, čilibara, kamfora, mastike, benzoina, kopala, sandala, eteričnog ulja iz Manile, jerusalimskog tamjana, tamjana s Jupitera ili magičnog tamjana zapaljenog da bi se njena prijateljica smirila. „Ugasi ovo“, tražila je Mati, „od dima mi se vrti u glavi.“ Strpljiva i razumevanja prepuna Flor zamerila joj je na oštini. „Napeta si“, opazila je, „ne

znam jesi li svesna da zračiš lošim vibracijama. Izbaci ih, pusti da odu“, požurivala ju je, „oseti ljubav i spokoj u svom srcu, ništa nije važno i sve je relativno, to nam je što nam je, sve se događa jer je moralo da se dogodi i jer je nužno za evoluciju univerzuma i povratak na sjedinjenje s Božjom harmonijom. Ti si sveta, Pako je svet, kao i ova činija (molim te, ne tresi pepeo u nju, ona je na prodaju, tresi ga u pepeljaru), sve je sveto i Jedno, podvojenost je prividna i cepa nam dušu i donosi patnju, ali u drugim dimenzijama (koje su tu iako ih ne vidimo, nisam to ja izmislila, to kaže kvantna fizika, to je naučno potvrđena istina). U nekim drugim dimenzijama ti i Pako ste se pomirili i volite se pravom ljubavlju. Ovo kod nas dole je obmanljivo, puki eksperiment. Kako da ti objasnim...? Ti i ja smo već mrtve i u isti mah još nerođene, vreme je nametnuto, sve se odvija simultano u različitim planovima, u dimenzijama koje ti i ja ne primećujemo, ali Bića svetlosti da, Božanstvo da, i zamisli da po njemu, Božanstvu, Pako spava s tom curom i takođe se pričešćuje u mornarskom odelu i u isto vreme leži na krevetu u ledenoj sali mrtvačnice i navlače mu mrtvačku odeću, jer budućnosti nema, Mati, budućnost, sadašnjost, prošlost su, kako bih rekla, posuvraćene...” Gnevna i nestrpljiva Mati nije joj dala da nastavi i da joj objasni, onako kako bi Flor želela, da su Bića svetlosti čisti, evoluirani entiteti, bivše duše koje su dovele proces seobe duša do uspešnog vrhunca, kao na primer Isus Hristos, Gandi, Buda, Mandela (Mandela nije mrtav!, skočila je Mati; naravno da jeste, ali u drugoj dimenziji, to pokušavam da ti objasnim, odgovorila je Flor), Ajnštajn, Nikola Tesla, svi mudri i dobri ljudi koji

nas, slobodni od obaveze reinkarniranja, duhovno okružuju (ili bolje rečeno nadleću, furiozno mašući krilima u brzini većoj od svetlosne, zato ne možemo da ih vidimo, pa ih nazivamo Bićima svetlosti) i bdiju nad nama u želji da nam podele svoje znanje, da nam daju savete, ali da bi čovek ušao u kontakt s njima, mora da meditira i bude receptivan, otvoren, „a ti si skroz zatvorena, Mati, obuzeta svojim sitnim problemima, rogovima koje ti muž nabija, parama, ćerkom...“, tako nešto joj je rekla, ali pošto ju je Mati upozorila – „nemoj više o tome, Flor, ne gnjavi me svojim mističnim pričama, ozbiljno ti kažem, napustiću Paka i ne znam kako to da kažem devojčici“ – Flor je, bar na tren, morala da prestane da sa svojom prijateljicom deli divne mudrosti.

– Večeraću napolju – kaže Mati kćerki, kao da je minisuknja, parfem i natapirana kosa ne odaju. – U frižideru je od juče ostalo makarona i čufti, podgrej ih i posle sve skloni, neću da vidim prljavo posuđe kada se vratim. I, Mar...

Devojčica prekrštenih ruku, desne šake sklopljene oko ajfona, leđa ukočenih uz naslon stolice, uvređenog i tužnog izraza lica, zagledana u poster Džastina Bibera na zidu uz njen pisaći sto, ne pokazuje da sluša Mati niti da na nju obraća pažnju, ali to ne uznemiruje majku, okleva samo stoga što ju je stid od onog što će da kaže, gotovo da ju je sramota.

– Mar... Sutra kad dođe tvoj otac... neću biti tu, moram rano u štedionicu... Kad dođe, reci mu... pitaj ga... da li je doneo kovertu s novcem koji mi poslednjih meseci duguje, a ako nije...

-
- A ako nije?
 - Ništa... Ali kako ne bi doneo!? Taj vrlo... Dobro, već idem, kasnim. Kako ti izgledam? Jesam li zgodna?
 - Ne.
 - Hvala.
 - Mama...
 - Već znam šta ćeš da mi tražiš i odgovor je ne, neću te pustiti da izađeš koliko god mi s tim dosadivala. Druga pesma će biti ako na polugođu budeš imala sve prelazne ocene. Ne zaboravi da uzmeš i... Kasnim! Doviđenja.

Devojka otvara šaku kojom steže ajfon i baca pogled na *Tviter*. Tokom majčinog upada desile su se neke stvari. „*Are you stupid, extremely stupid, totally stupid or literally stupid?*“,* žestoko je grdi obožavateljka Džastina Bibera. Devojčica insistira: „*Justin Bieber is ugly***”, a i gej je.“ „*OMG what a bitch!*“, odmah je dobila uvredu iz digitalnog sveta. Devojčica gricka usne i premišlja se koju bi uvredu dodala, zabavlja je da izluđuje Biberove vernike, bilibere.*** Za to vreme, Bića svetlosti su se prilježno okupljala oko nje kako bi je orijentisala, usmerila, povelu pravim putem; putem Mira, Ljubavi i Harmonije, možda su među njima glavom i bradom Gandi ili Kristifor Kolumbo. Otporna na njihove sugestije, devojčica tvituje: „Mrzim svoju majku.“

* Engl.: Jesi ti glupa, ekstremno glupa, skroz glupa ili bukvalno glupa? (Prim. prev.)

** Engl.: Džastin Biber je ružan. U nastavku: O bože, kakva kučka! (Prim. prev.)

*** Engl.: igra reči od *believer* – vernik; *belieber* (kolokvijalno) – vernik Dž. Bibera, Biberov fan. (Prim. prev.)

Fermin Galan je mrzeo rat. *Izazivaju ga zveri! Vode ga zveri!*, zapisao je. Kao i: *Civilizovano razmišljanje dopušta da vojska vrši zločine koje joj naređuje država unutar samih nacija i izvan njih. A neprijatelji Španije uvek su bili njeni generali.* A bio je vojnik. Istakao se hrabrošću i entuzijazmom u ratu u Maroku i dodeljen mu je Krst s oreolom Svetog Fernanda (posthumno priznanje). Prezirao je žene koje su nosile minđuše i bile našminkane maskarom koja ih je unakazivala, kao Mati Olivan ili njenu ćerku Mar, koja, nakon što je tvitovala „Pljunuću u lice svoje majke i osećaću se odlično“ i „Bilo bi dobro da ustanem, dupe mi je satima zalepljeno za stolicu“ i „Zdravo! Ima li koga? Ko razgovara sa mnom? Mnogo sam usamljena...“, uspeva da digne dupe sa stolice kako bi otišla u vrlo neurednu sobu svoje majke i, samim tim, rizikovala kao i uvek. Sa kreveta su visile gaćice u koje su se uplele čarape, pristojna suknja u kojoj Mati ide na posao usput je bačena na patos pri dnu komode; cipele okrenute naopačke ležale su na novom tepihu. Delovalo je nemoguće da je to soba jedne majke i direktorke štedionice, a bilo nesnosno to što, iako je takva nesreća od žene, zahteva red i čistoću u ćerkinjoj sobi. Otvorila je gornju fioku noćnog stočića, u kojoj je Mati držala duvan, i zbunjeno ustanovila da je jedini preostali paketić neotvoren. Iznenadila se otkrivši da kutijica kondoma koju je njena majka sakrila donjim vešom nije i dalje netaknuta: falila su dva prezervativa. Po običaju, gotovo po obavezi, Mar je uzela manji deo novčanica s tacne od posrebrebnog bakra gde je njena majka bacala ključeve i sitniš. Legla je na bračni krevet.

Sa zadovoljstvom je pomislila na masturbaciju, ali njena želja ipak nije bila dovoljno velika.

Luis Duć je energično masturbirao, bio je vrlo blizu, gotovo nadomak, kad ga je prekinulo uporno kucanje na vrata.

– Šta to radiš, Luisiću, toliko dugo zaključan?

– Molim se Devici.

– U kupatilu?

Mati je pripalila novu cigaretu (kako bi ubila miris tamjana, kao da smo u crkvi, požalila se sebi), pogledala prijateljicu i rekla joj da je šteta što ne ofarba kosu, „bar jednom od tih prirodnih boja koje prodaješ, skinula bi deset godina. Kako si se zapustila otkako si mistik! A nisi ni najmanje ružna i znaš to, izgledaš kao da se namerno upropašćuješ. Baš si duhovita kad kažeš da stvar s Pakom nema važnosti. Tebe je ono s Manuom uništilo.“ Flor je odmahнула glavom ne skidajući osmeh, taj idiotski osmeh koji sigurno ne skida ni tokom spavanja. Mati ju je podsetila na mesece terapije kod psihologa nakon što ju je Manu napustio, na fobije, anksioznost, gubitak posla, „a bila si dobar komercijalista, Flor, bolja od mene, cura s budućnošću, tako smo svi govorili, imala si ozbiljan posao, a šta sad prodaješ? Čudotvorno kamenje i kurseve ezoterije!“ Mati je rasprostrla nagužvani katalog kojim se dotad hladila kao lepezom i pročitala s prezirom: *Kurs iz dve seanse. Blagosiljanje materice. Kurs životinjske svetlosti: energetsko balansiranje tvog prijatelja među životinjama. Saučešće za tvog ljubimca (cela ekipa je s tobom!). Bahovo cveće za pse. Radionica Hoōponopo (u kojoj radi dete u*

tebi). Čitanje duše ili Knjiga života... Anđeoski reiki! Nije te sramota da obmanjuješ ljude tim besmislicama?

Dok Mati i Flor diskutuju (jedna strastveno, druga razborito) o ezoterijskim naukama odnosno protiv njih, o tome zašto je ozbiljnije prodavati vladine obveznice nego Bahovo cveće ili zbog čega ima više smisla verovati u Sveto Trojstvo nego u Bića svetlosti, u drugu, naporednu i paralelnu ali neprimetnu realnost (osim što se tiče arhandela Gavrila i grofa Sen Žermena, tih Bića svetlosti što danas čuvaju ljude), Fermin Galan prolazi češljem kroz kovrdžavu kosu motreći se u ogledalu. Da ga devojčica upozna, nije da joj se ne bi dopao, mogao bi s drugačijom frizurom i odećom da prođe kao pop pevač, ali Fermin Galan već je gotov s doterivanjem, do grla zakopčava dugmad vojne uniforme, pritežući kopču kaiša i prolazeći još jednom kroz kosu, u drugoj dimenziji, u kojoj niko nije čuo za pop muziku i gde teče 1930. a ne 2011. godina. Mar bi bila najsrećnija da bude popularna kao Fermin Galan iako je on bio namrgođen čovek koji je sebi utuvio u glavu užasan osećaj za moral, čast, domovinu, što su sve reči čije značenje devojčica čak i ne primećuje. Galan je bio metodičan i slobodouman vojnik. Iako se nije slagao s tamošnjim kolonijalnim ratom, tražio je već kao devetnaestogodišnjak prekomandu u Maroko. Godine 1921. kao poručnik stiže u Seutu i, za razliku od većine klasića, umesto da obitava po javnim kućama, da se napija i kompletira platu ugrađujući se u nezakonite poslice, on se posvećuje geografiji, usvajanju domorodačkih običaja i uspostavljanju odnosa s lokalnim starešinama čiji je španski vrlo oskudan. Osmišljava mirovni plan koji iznosi pred

kralja Alfonsa Trinaestog, koji ništa ne shvata i kog mir ne interesuje jer bi doveo u pitanje njegove unosne poslove u Maroku. Izgubivši iluzije, Fermin Galan pristupa Legiji pod komandom potpukovnika Fransiska Franka Bamondea. Rat u Maroku je dug dopust. S vremena na vreme, španske trupe uspevaju da opet osvoje položaj koji okružuju žitelji oblasti Rif u svojim rovovima iskopanim uz mobilnu tvrđavu kojom se hispanski vojnici štite. Direktnim sukobom bajonetima, Galan i njegovi legionari prodiru u pomičnu tvrđavu, gde nalaze opkoljene, „pregladnele, neizbrijane ljude kako padaju. Dok otvaramo vrata, jedan od njih izlazi mrmljajući nerazumljive reči, tražeći vode... Mirisi su nepodnošljivi. Četiri leša trule. Lekar koji dolazi uskoro istrčava vrišteći. Izgleda da je poludeo“, napisao je Galan.

U septembru 1924. Fermin Galan na čelu čete pokušava da ponovo osvoji padine Solana u bici za oslobađanje Koba Darse. Bilo je neophodno zauzeti klanac okružen Severnoafrikancima, nazvan Gospodičić. Galan nije oklevao. Njegovi ljudi su u koloni po jedan, laganim korakom, pod mitraljeskom kišom savladali tesan prolaz. Galan ga je prešao prvi i podstakao pripadnike svojih trupa da rade što i on. Poručnik i vodnik skočili su istom trenutku i metak je probio čelo oficira i srušio ga. Vodnik prezimena Arijas sputano je preskočio ležećeg poručnika i dao se u spasonosan beg. Galan je sve to video i prekorio vodnika što je napustio ranjenog saborca, „to ne radi nijedan vojnik“. Vodnik Arijas je za nekoliko dana trebalo da završi školu i nije video ni najmanjeg smisla u tome da se vrati kako bi pokupio oficira rizikujući život, ali ga je Galan, s pištoljem u ruci, uhvatio pod mišku, rekao mu: „Dođi!

Hrabar čovek ne napušta svoju braću“, i primorao ga da se s njim vrati ukletim putem. Zajedno su digli poručnikov leš. Kada je trebalo da pruže korak, dva metka su dostigla nesrećnog vodnika; njegov trbuh i leđa. Galan je upro iz sve snage da iz prolaza izvuče pokojnika i ranjenika. Nikad se nije pokajao zbog svog naređenja, niti se osetio krivim za nesreću vodnika (hrabar čovek ne okleva), ali ga je svakodnevno posećivao u vojnoj bolnici, prao ga, menjao mu odeću, mastima izlečio njegovo natrulo meso... Siroti vodnik Arijas prihvatao je njegovo staranje s kiselom zahvalnošću; nije mogao da prestane da se divi tom nedodirljivom kapetanu, ali mu je u isto vreme, krišom, pominjao mater.

Majka je zaintrigirala i pomalo unervozila devojčicu. Šta će njoj kondomi, nije u godinama za takve avanture, to je neprikladno, ma da se zgroziš. I s kim ona te noći ide na večeru? Zbog njenog drskog i provokativnog držanja, Mar se plaši najgoreg. Nešto joj govori da njena majka ima nekog. A ako mama nađe dečka ili se opet uda... šta će biti sa Mar, gde će se posle toga ona uklopiti, i kako? U toj novoj porodičnoj geografiji za nju neće biti mesta, ona će u tom slučaju, ovako ili onako, biti višak. Oseća otpor prema Sole, očevoj devojci. Ponekad Mar ima utisak da je ona lažna, žena od plastike, i sluti kako bi, da je koji put probe radi udari po grudima, odzvonilo šuplje, kao zvuk kamena kad padne u bunar. Sve je kod Sole veštačko: ravna plava kosa, naduvane usne, bakarna, skoro tamna, još malo pa obojena put, njene vrlo druge trepavice, blago izvijene... Kao i onaj slatkasti parfem koji je obavija kao otrovni oblak i govor kroz nos, pa čak i to kako s dva prsta nabada pomfrit...

Najgore je kad pokušava da se sprijatelje, kad je grli tankom rukom što odzvanja od raznih narukvica, šapće joj (ili viče) na uvo neku glupu tajnu i kaže njenom ocu, uz komičnu grimasu: „Pako, ne slušaj, Mar i ja vodimo jedan devojački razgovor.“ Pokušava da je potkupi poklanjajući joj traku za kosu, masku za mobilni, šminku... I dozvoljava sebi da kritikuje njenu majku. Mar prezire svoju majku, mrzi je iz dna duše, ali kad je sa ocem i Sole, vidi je drugim očima i ne toleriše da uljeskinja gundā o njoj. Tako stoje stvari.

– Tako stoje stvari – veli Mati. – Naravno da ću se razvesti, nisam baš spremna da nastavim s čovekom što se zaljubio u drugu, ali sve i da jesam... Pako mi je rekao da će da živi s njom. Kao da je poludeo, kao da je neki pubertetlija, bio bi mi smešan da mi ga nije žao. Kaže da nikad nije osetio ništa slično, tako jaku strast, i da moram da ga razumem i da mu ne pravim probleme. Baš tako to kaže; tako besramno!

I kao da gnječi nevernog muža, Mati gnječeći gasi opušak o dno činije na prodaju. Flor je gleda surevnjivo, doduše odmah se ispravlja vraćajući empatiju pogledu, usnama, upornom osmehu. Bezuslovno je na strani ljubavi i traži način da to saopšti svojoj drugarici. Objašnjava joj kako, kad je raskinula sa Manuom (kad te je Manu ostavio, prekida je Mati), „kad me je Manu ostavio, jeste“, ispravlja se Flor, „htela sam da umrem, bila sam... prazna! Ništa u mom životu nije imalo smisla, ni posao, ni teretana, ni drugarice...“ Bio je to spor i bolan ali neizbežan proces; zaronila je duboko u sebe da bi došla do saznanja da je nije uništio Manu, nego veštački, površan i vrlo neautentičan život kakav je vodila. „Još otkako sam bila mala devojčica,

osećala sam drukčije nemire, znala sam da sam posebna, ne bolja od drugih – da me pogrešno ne shvatiš – ali možda senzibilnija. Uvek sam mislila da bih morala da učinim još nešto i da to“ – Flor je rukama opisala krug u vazduhu – „ta pojavnost stvari, ne može biti sve što postoji. Zašto sam došla na svet i, pre svega, s kojim ciljem?, neprestano sam se pitala dok sam pokorno sledila norme, činila ono što se od mene očekivalo, išla u školu, izlazila s momcima, napijala se, imala drugarice, počela da radim u štedionici... I sve što sam pokušavala tim neprestanim aktivnostima, sada to znam, sad to vidim, bilo je da ne razmišljam, da ne uvidim kako sam nesrećna i, sve vreme, u mašini, kao i svi. Jesam li ti ikad pričala da sam kao devojčica želela da se zaredim, sanjala da posvetim život drugima, siromašnima, siročadi, crnčicima iz Afrike, ali sveštenik kog sam upoznala ukinuo mi je te fantazije, zbog njega sam zamrzela Katoličku crkvu. Mada je to druga priča. Zbog krize usled razočaranja s Manuom, sazrela sam (kao što ćeš i ti zbog ovog s Pakom, koliko god da to trenutno ne vidiš), pronašla sebe i prihvatila misiju koja mi je namenjena. Ne gledaj me tako, s tom skepsom: ja imam svoju misiju, a ti svoju, svi dolazimo na svet sa misijom i naš posao je da je otkrijemo.“

Fermin Galan je imao misiju, ili je u to verovao (nije to bilo tako retko u njegovo vreme, u Rusiji je došlo do revolucije, barselonske ulice vrvele su od anarhizma, komunizma, socijalizma, radnički sindikati borili su se da promene svet koji su smatrali nepravničnim: mnoštvo fantazmagorija špartalo je Evropom i ludački galopiralo na vlastitom putu, sudarajući se međusobno, podmećući nogu

jedna drugoj; tek ponekad, retko, one su išle podruku). Rat u Maroku temeljno ga je uzdrmao. *Ne mogu da shvatim razloge naših postupaka* – piše Galan – *u njima nalazim protivrečnost koju ne umem sebi da objasnim. Civilizacija pokušava da donese svoj progres u ovu zaostalu seljačiju, i donosi ga uništavajući, paleći, spravjujući sa zemljom, čineći što god može da krv lije na sve strane...* Dok se oporavlja od rane, u bolnici razmišlja o tome kako „narod ne vlada sam, njime se vlada. Ljudi umiru od gladi na ulici, hrišćanski, kao psi, idu u rat da poginu kao zveri, takođe hrišćanski.“ Zgrožen je okrutnošću moćnika i njihovom ravnodušnošću prema patnji nezaštićenog sveta. Čita Marksa, Bakunjina, Sen Simona, Žaresa, Ortegu i Gaseta. Učestvuje u pokušaju svrgavanja diktatora Prima de Rivere. Dan uoči predviđenog datuma, vlada privodi nekoliko zaverenika i 24. juna 1926. proglašava ratno stanje. Galana prati policija i on to zna, ali se ne plaši; navikao je. „Ovde sam da učinim ono što se mora. Sa sto naoružanih ljudi zauzimam ulicu.“ Pomiče niti, san priključuje jednog komandanta, dva kapetana, dva vodnika... i jednog generala! Galan ne veruje generalima i instinkt ga ne vara: taj general će ga izneveriti. Odlučuje da nadalje pravi revolucije bez generala i, posvećen čovek, dobrovoljno stupa u vojni zatvor, prikladno mesto za pridobijanje pristalica i regrutovanje već pridobijenih; tome smelo posvećuje deset meseci koje provodi kao zatvorenik Kaznenog zavoda Svetog Franje zbog učešća u pobuni na Noć Svetog Jovana. Čeka suđenje i dobija šestogodišnju kaznu u zamku na brdu Monžuik. Presudu će primiti s radošću; Barselona je bila Eldorado za revolucionare. Tamo stupa u kontakt s

anarhističkim pristalicama CNT-a i FAI-ja* i piše knjigu, zbir svojih ideja, *Novi postanak* (s podnaslovom *Politika više nije samo umetnost, nego i nauka*). Njegova doktrina nije anarhistička, niti socijalistička kao ni komunistička, sasvim je originalna sem što čini podgrejanu boraniju knjiga koje je pročitao: zalaže se za zajedničku svojinu (ali da ne bude državna), za obrazovanje jednako dostupno svima, za izjednačavanje ženskih prava sa muškima i za seksualnu slobodu „na naučnim osnovama“. Pristalica je marginalizovanja vojske i crkve. Zastupa federalizam, i to ne samo u okviru Španije nego i u celoj Evropi: više neće biti državâ, ničeg sem različitih jurisdikcija. Kao i toliki novopečeni autori, nada se da će knjigom promeniti svet. „Videćete“, kaže svojim prijateljima revolucionarima, „da je to naslov iz teorije društva zbog kog nestaje potreba za nasiljem radi prestrukturisanja države“, i skromno dodaje: „da je to jevanđelje proletarijata.“

– Što bih te lagala – veli Mati. – Jevanđelja nisam čitala, kao ni Bibliju, nemam vremena da čitam iz zadovoljstva, sve moje čitanje vezano je za štedionicu, ekonomiju, knjige o vođstvu firme i slično ozbiljne knjige, ali znam o čemu se radi, naravno, išla sam na veronauku, krštena sam, vaspitana u skladu sa religijom. I katolikinja sam, mada ne praktikujem, a jesam hrišćanka, verujem da mora da postoji još nešto, ovo ne može biti sve – i sada Mati umesto Flor pravi gestove rukama kao mađioničari pre no što će

* Špan.: *Confederación Nacional del Trabajo i Federación Anarquista Ibérica* (Nacionalna konfederacija rada i Iberijska anarhistička federacija). (Prim. prev.)

podići šesir, kao Isus Hristos na ilustracijama – nezamislivo je da dolazimo na svet da bismo radili kao magarad i posle toga da umremo jer bi to bila sprdnja, vrlo žalosna sprdnja, postoji duša, to je bar jasno, i ona mora da ide negde posle smrti, doduše to ne znači da sve verujem popovima, ono što govore o Adamu i Evi i da je Bog stvorio svet za nedelju dana, to je obična bajka u koju niko živ ne veruje, pa ni sam papa, da se razumemo, i to je ono što me čudi kod tvoje religije, ti veruješ u sve iz nje!“

Njena majka je verovala da devojčica još voli Džastina Bibera. Stojeći u svojoj sobi, s prezirom gleda u poster tog pederčića s licem devojčice, kestenjaste kose u paž-frizuri, koji joj se tupavo osmehuje i pravi znak pobede od kažiprsta i srednjaka desne ruke. Pljuje ga i zadovoljno osmatra nit pljuvačke koja se spušta iz pevačevog desnog oka i, kao vrlo dugačka suza, dopire do njegovih otvorenih i stalno osmehnutih usta. Dok napreduje vratom adolescenta, kap gubi snagu i zastaje na ivici majice. Mar tek što je napunila petnaest godina, a već ima dva života, dva naloga na *Tviteru* i mnoge tajne. Najgore kod tajni je to što ne možeš da ih поделиš. Devojčica žalosno uviđa da nijedna tviterašica nije odgovorila na njenu molbu za pomoć: „Zar niko neće da shvati da ne želim da se kuća proda? Da ne bih da se selim?“ „Hoće li ko da me usvoji? Mrzim svoju majku!“ Suzdržaće se, gledati na sat da petnaest minuta ne baci ni pogled na ajfon, daće priliku drugaricama (ako joj je ijedna ostala) da pokažu solidarnost, pomole nos i daju joj odgovor. Pre nego što isključi ajfon, kači još jedan tvit: „Debela sam kao lopta.“

Devojčica nije debela, ali Luisić Duć jeste. Za njega kažu da je dobar momak. Da višak mesa na njegovu visinu (istovetnu visini Fermina Galana) nije mana, nego vrlina, previše je pregladnelih, omršavelih na silu, višak masti je znak dobrog soja i njegova majka, gospođa Eulalija Lakasa, udovica Prudensija Duća, kad nije u crkvi ili se ne moli Devici, ulaže najdragocenije napore u tovljenje sina. „To je najobičnije razmaženo derle“, govore za Luisića ujak i rođaci, zapanjeni što je u porodici ozbiljnih i radinih ljudi, ispravnih ljubitelja reda i discipline, ponikao taj lenji junosla slabe volje. „Eulalija, sin te laže. Nije položio nijedan ispit i već je drugi put na prvoj godini prava. Ne ide na predavanja, ne uči, dangubi po kafeima i još gorim mestima, u društvima... ne baš preporučljivim. I umesto da ga prekoriš i kazniš, sve mu dopuštaš. Kupila si mu automobil! Nije napunio ni dvadeset godina, a već se voza Hakom u svom sitroenu.“ Ujka Huan odmahuje glavom. „Taj dečko će loše završiti“, želi da kaže, ali se ne usuđuje, veruje da će već dotadašnjim neodobravanjem svoju sestru, tu popustljivu majku, dovoljno uzbuniti da ona opet osposobi i na pravi, uzani put vrati svog sina. Ali sve je ipak uzalud, ljubav je slepa, a ljubav majke prema sinu i gluva: „Luisić je odličan sin, pažljiv i nežan“, Eulalija Lakasa odmerava brata, „on me prati do crkve svakog jutra, sa mnom izgovara devetnice, vrlo je slab na Sveto Trojstvo i zaštitnicu Hake, Svetu Orosiju. A što se studija tiče... još je mlad, ima vremena da diplomira.“

Fermin Galan je odlučio da napusti vojnu karijeru kako bi se sasvim posvetio mirnoj revoluciji; neće nametati svoj novi kredo pištoljem, nego argumentima, rečima. Ponovo

je slobodan čovek, amnestiran vladinim dekretom od 5. februara 1930. Ostaće u Barseloni i sarađivaće s progresivnom štampom i sindikalnim organizacijama. Njegov *Novi postanak* proćuće se više od Marksovog *Kapitala*, tog već zastarelog dela, proizvoda uma jednog buržoaskog intelektualca, odveć teorijskog i udaljenog od stvarnosti koju on, Fermin Galan, čovek misli ali i akcije, suštinski poznaje: iskusio je rat, glad i vaši koje želi da potamani, a zna i kako. Objavljuje knjigu punu iluzija; prolaze dani, sedmice i meseci i iznenađuje ga mlak prijem, slab odjek njegove doktrine. Kritičari ne razumeju njegovo delo, koje prijatelji prihvataju s rezervom. Poput neizbrojnih španskih autora, Galan zaključuje da je taj nepismeni i inertni narod otporan na argumente, kitnjast stil i elegantne oracije, nespretni i lukavi španski čovek razume samo jedan jezik, kojim on, kao dobar vojnik, ume da se služi. Govoriće mecima, ubeđivaće sabljom, tako će slediti špansku tradiciju pobune. Traži da se vrati u vojsku. Teži poslu u Barseloni, najrevolucionarnijem glavnom gradu neke od autonomnih oblasti Španije, ali šalju ga u Haku, gradić od jedva šest hiljada žitelja u dnu Pirineja, blizu granice s Francuskom. Varoš je klerikalna, raspolaže biskupom i verskom školom, puna je crkava, a i vojnika. Haka je kaznionica u koju obično šalju vojne delinkvente, pobunjenike i neposlušne.

– U Haku? – pitaju ga prijatelji. – Šta ste mislili tamo da radite? Da vam ne padne na pamet išta da radite!

– U Haki ili gde god; gde god da sam, dižem pobunu
– odgovara Fermin Galan.

I tamo je, u sobi na drugom spratu hotela *Mur*, s pogledom na tvrđavu, na koju baca munjevit pogled pre no što stavi šapku na glavu i krene zbog zavere u sedište Devetnaestog pešadijskog galicijskog puka. Izgradio je teoriju, *teoriju stolnjaka*, po kojoj ako grupa odlučnih ljudi uhvati sam kraj stolnjaka i povuče ga, to je dovoljno da sve padne na pod. U svojoj bujnoj mašti, Galan već vidi kralja Alfonsa Trinaestog, bezvoljnog predsednika vlade Berengera, aristokratske parazite, dvorske dupeljupce, buržijske izrabljivače, zemljoposjednike, kardinale, biskupe, popove, monahinje – sve njih popadale po podu u bratskosestrinskom haosu. U svojoj dimenziji, mnogi muškarci (i retke žene) prihvataju slične projekte i smatraju sebe divovima kadrim da promene svet s nekoliko pištolja i zbirom krupnih ideja i ogromne hrabrosti. U dimenziji u kojoj je devojčici dosadno, ali ne toliko da bi učila istoriju, poslednje čime bi se zabavila, mladi muškarci viši su u proseku za deset centimetara nego u Galanovo doba, bolje uhranjeni i sa drugačijom nadom: da će biti zgodni, bogati i slavni, a posebno ovo poslednje; što je moguće slavniiji!

Kada je otac pita šta želi da bude kad poraste, devojčica sleže ramenima i odgovara: ne znam!, ali naravno da zna: biće slavna. „Ne voliš da učiš“, kaže joj otac. „Koliko god se tvoja majka napreže da upišeš fakultet i diplomiraš, nećeš, ista si kao ja, ne ide ti laktanje. Zašto se ne posvetiš politici?“, predlaže joj. „U tome bih ti mogao pomoći, imam kontakte u partiji, duguju mi mnoge usluge. A malo je žena, nedostaju im i potrebno im je više njih zbog imidža i kvota... Zgodna si i, što je najvažnije, imaš pojavu. Ne zarađuje se loše, uopšte se ne zarađuje loše u politici,

platica, dnevni troškovi, saveti i poslovi koji ti sleduju i druge parice koje ti padaju s neba ako si na prikladnom mestu. Od toga može dobro da se živi, mnogo bolje nego od posla profesorke ili lekarke.“ Otac je izluđuje. Mar ni najmanje ne zanima politika, ona želi da postane slavna na druge načine.* „Novinarka?“, kaže joj otac zapanjeno. „Sad si shvatila da želiš da budeš novinarka? U životu nisi pročitala nijedne novine!“ Njen otac je naivčina. Mar nema ni najmanju nameru da studira novinarstvo kako bi radila u novinama, ako preduzme taj napor, biće to iz viših ciljeva: da postane televizijska voditeljka. Vidi sebe, može da vidi sebe kako sedi u daktilografskoj stolici (verovatno beloj), usred studija, trpeći sa lakoćom vrućinu svetala (jer biće vrlo vrelo), dugih nogu (nada se da će one porasti) u crnim čarapama i najlepšim čizmicama od lakirane kože, s tankom i visokom štiklom, tela uvijenog u bezobrazno tesnu i kratku odeću, lica bogato našminkanog, velikih crnih očiju što gledaju u kameru ne trepćući, s mrzovoljnim osmehom, topeći se od pitanja koja niže svojoj zbunjenoj (i slavnoj) zvanici:

– Kako to da cela Španija zna da ti ga muž nabija drugoj i da si morala da dođeš u ovaj studio da to saznaš od mene?

– Pusti me da ti pričam, ne daš mi da govorim, Mati – negoduje Flor. – Kako su tvoji opušci nagrdili činiju! Moraćeš da mi je platiš!

Gubi strpljenje, što ne sme sebi da dozvoli, spokoj i strpljenje zbog svega, diše duboko, sklapa oči, udiše,

* Neprevodiva igra reči: u originalu piše „por otros medios“, dok se mediji kaže: „los medios de comunicación“. (Prim. prev.)

izdiše, ponovo ih otvara i gleda svoju drugaricu ozbiljno i mirno, sa mirom koji se graniči s ljubavlju. „Nije to nikakva fantazija, izvini što ti to govorim, ja sam proživela regresiju, jednu i po da budem tačnija. Bila sam princeza“, poverava joj se sa stidljivim osmehom, „tamo u trinaestom ili u četrnaestom veku, vrlo mlada, praktično devojčica. Uputila sam se u Francusku, gde će me udati za kraljevog sina, četrdesetogodišnjaka kog u životu nisam videla i čije je lice puno ožiljaka od boginja. Prate me starateljka, deveruše (nekoliko njih), kraljevska straža i dvojica paževa... Ah, paževi! Zaljubila sam se u jednog od njih, petnaestogodišnjeg junosu, tako lepog i nežnog. On mi je uzvratio ljubav, bio mi je prvi dečko, bila sam tako nevina! Ne možeš da zamisliš kako su vaspitavali nas princeze u ta vremena, umela sam da sviram harfu i klavičembalo, da jašem konja (ženi to nije ni najmanje udobno, ne preporučujem), da pomalo govorim francuski i latinski, da s poteškoćama čitam i pišem, ali nisam imala ni osnovnu svest o životnim pitanjima, o misterijama seksa, tome nas nisu učili kako ne bismo imale primedbe na brak sklopljen iz tuđeg ubeđenja. Nisam se jebala s pažem (koji se zvao Rekaredo), uradili smo sve osim toga... Jednog dana, moja starateljka nas je uhvatila na delu i stavila tačku na našu romansu. Naredila je da Rekaredo bude udaljen iz moje svite i vrati se na Poluostrvo. Noć pre nego što će otići, moj paž se pomučio da se uzvere do mog prozora užetom, kao u *Romeu i Juliji*. Kleknuo je na kolena i zamolio me da bežim s njim, njegov otac bio je vrlo moćan aragonski grof, na njegovom imanju bismo našli utočište i zaštitu. Namrštila sam se, Mati, nisam imala hrabrosti i rekla sam

mu ne. Uplašila sam se gneva svog oca, kralja Kastilje, Sanča... Šestog ili Sedmog (sad se ne sećam), uplašila sam se pre svega za život mog paža. Odustala sam od njega i naše sreće i skupo platila svoj kukavičluk: moj francuski muž silovao me je iz dana u dan i umrla sam na porođaju pre no što sam napunila petnaest godina, a Rekadero, moja ljubav, povukao se u samostan... Već plačem! Kao Marija Magdalena, svaki put kad ponovno proživim tu epizodu, neizostavno se raspadnem se od suza, učini mi uslugu i daj mi papirnatu maramicu iz onog paketića. Terapeut koji me je vodio kroz moju regresiju (Fransisko Sanćes, vrlo hrabar čovek) rekao mi je da nikad nije video ništa slično mom kolapsu kad sam se prisetila svega, Mati; počela sam da drhtim a da nisam mogla da prestanem, pogledaj mi nadlakticu, kako mi se ježi koža... Bila je to jedna tako, tako, tako... intenzivna ljubav... Znam da nikada više neću iskusiti ništa nalik tome, što i zaslužujem, tek sada patim zbog te užasne traume zbog koje se moje ljubavne veze prekidaju, nesposobna sam da se predam do daske, inhibiram se i zaustavljam, zato ni moja veza s Manuom nije funkcionisala, nisam mu davala što mi je tražio, ljubav, ljubav bez uslova, rezervi i strahova... Više ne mogu! Od Rekareda naovamo. I shvatila sam da, kako bih evoluirala i izlečila se od traume iz prošlog života, moram da dajem ljubav, da je sipam punim rukama, velikodušno, svima koji me okružuju, na primer tebi.“

Na primer, sprema i s vatrom u očima... može se reći da devojčica tako traži neko iznenađenje dok se gleda u ogledalu. Hvata je teskoba od razmišljanja da joj promiče ono najvažnije o njoj samoj, o njenom izgledu, dok

gestikulira ili govori, kad je tužna ili ljuta, ili se smeje ili nagonski obmotava prst kovrdžom kose, kao tik. Ne zna kakav utisak ostavlja na druge i koliko se razlikuje od onog kako bi da se predstavi. I sluti da se razlikuje više, mnogo više nego što bi želela. Morala bi da uskladi nameru s efektom, da kontroliše pokrete, način na koji joj padaju kapci, intenzitet svog pogleda. Recimo, kad želi da izgleda seksi i istovremeno ranjivo, ne bi smelo da joj se desi što i onda kad ju je Oskar pitao: šta ti je, što si sad sjeban? Odjednom joj se zavrti u glavi od same svesti da živi kao zaključana u svom telu, kao oni što na proslavama u Saguntu glume divove i glavate karnevalske figure, skriveni iza žičanog oklopa prekrivenog kartonom, iz kog se pomalaju samo kroz dva uska proreza. Za razliku od komičnih papirnatih lutaka, ona se ne krije iza bezizražajne maske; Mar pred svetom i neumoljivim sudovima drugih izlaže svoje lice. Čudi je kako je do sada mogla da živi usred te nemoći. Kako mogu drugi da žive... Recimo njena majka, kad bi znala kako joj lice izgleda tupavo dok pregleda fakture za trpezarijskim stolom, poluotvorenih usta, napola izbacivši jezik, mršteći čelo, zbunjenog izraza lica nekog ko ništa ne razume! (Devojčica rešava da će sledeći put kad iznenadi majku u toj pozi snimiti njenu fotografiju i okačiti je na *Fejsbuk*.) Ne pomaže joj baš previše da se ogleda, jer žena neizbežno pravi takav izraz lica, grimasu za koju misli da joj daje izvesnu prednost, a u stvari je sve samo ne prirodna, kao na primer kod TV voditelja što uvek glume; njihovi pokreti su preterani, oni divlje zamašu rukama da izraze iznenađenje ili užitak i pomeraju se kruto, s uvežbanom samouverenošću, pomalo kao Mar dok se suočava sa